

تاریخ تحققی اسلام
(موسوعة التاریخ الاسلامی)

جلد اول

عصر نبوت تا مرحله اعلان دعوت

مؤلف

محمد مادی یوسفی غروی

مترجم

حسین علی عربی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۸

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه ناشر
۱۵	پیش گفتار

روش مطالعه و تحقیق تاریخ اسلام

۱۹	تاریخ قبل از اسلام
۱۹	تاریخ بعد از اسلام
۲۰	تدوین سیره نبوی و تاریخ اسلام
۲۱	اصول سیره نبوی و تکامل آن در قرن‌های اول و دوم
۲۱	اولین نویسندگان سیره پیامبر ﷺ
۲۲	مورخان صدر اسلام
۲۳	آثار باقی مانده در سیره
۲۴	اصطلاحات ابن هشام در سیره ابن اسحاق
۲۷	مغازی واقدی
۳۰	جایگاه علمی و روایی واقدی
۳۱	تشخیص ابن اسحاق و واقدی؟
۳۳	نقد کتاب‌های سیره

۳۴	اختلاف در کتاب‌های سیره و بین آنها
۳۹	شرایط تحقیق در تاریخ
۴۰	نابود کردن نشانه‌های حقیقت
۴۲	مظلومیت حق
۵۳	اخبار تاریخی را چگونه ارزیابی کنیم؟
۵۶	یادآوری
۵۸	بحث اسناد
۵۹	روش ما در بررسی تاریخ

فصل اول: نگاهی به حوادث و تاریخ قبل از اسلام

۶۱	جاهلیت در قرآن کریم
۶۵	جاهلیت در نهج البلاغه
۶۶	معنای جاهلیت
۷۰	غیرت یا حمیت جاهلیت
۷۲	نگاهی به زندگی حضرت ابراهیم
۸۱	شبه جزیره عربستان گاهواره تمدن اسلام
۸۳	کعبه معظمه و مکه مکرمه
۸۴	مدینه منوره
۸۷	اعراب قبل از اسلام
۹۴	اخلاق اعراب در قبل از اسلام
۹۶	آیا اعراب در قبل از اسلام تمدنی داشته‌اند؟
۹۹	دین در جزیره العرب
۱۱۰	أزلام عرب
۱۱۳	یهود در یثرب و نصاری در نجران و شام
۱۱۶	سنت‌های جاهلیت در مورد شتر و گوسفند
۱۱۸	حماسه عرب قبل از اسلام

۱۱۹	خرافات در میان اعراب جاهلی
۱۲۱	الف) روشن کردن آتش برای نزول باران
۱۲۱	ب) گاو نر را کتک می‌زدند تا گاو ماده آب بیاشامد!
۱۲۲	ج) شتر نر سالم را داغ می‌زدند تا شتر ماده مریض خوب شود
۱۲۲	د) شتری را بر قبر حبس می‌کردند تا میت به هنگام حشر بر آن سوار شود
۱۲۲	ه) پی کردن شتری بر سر قبر میت
۱۲۲	و) درمان بیماران
۱۲۴	زن در جامعه جاهلی
۱۲۴	مبدأ عرب‌های عاربه (اصیل)
۱۲۹	عرب‌ها از فرزندان قحطان
۱۳۰	پادشاهان یمن
۱۳۱	سیل عرم و پراکنده شدن آزدی‌ها در مناطق مختلف
۱۳۵	تمدن امپراتورهای فارس و روم
۱۳۶	دولت فارس به هنگام ظهور اسلام
۱۳۶	تمدن ایرانی
۱۳۸	منحصر بودن آموزش به طبقه ممتاز
۱۴۲	جنگ‌های ایران و روم
۱۴۳	بحران وضعیت دینی
۱۴۴	تمدن روم
۱۴۵	پادشاهان حیره در یمن
۱۵۲	انتقام گرفتن پسر عدی از قاتلان پدرش
۱۵۵	سایز پادشاهان حیره و سرنوشت آنها
۱۵۵	غسانه شام
۱۵۶	پادشاهان شام از یمن
۱۵۹	فرزندان اسماعیل بن ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۶۴	یثرب در بین یهود و اوس و خزرج

۱۶۹	.....	أصحاب اخدود
۱۷۲	.....	أرباط یا أْبْرَهه
۱۷۳	.....	اصحاب فیل
۱۸۶	.....	بازارهای عرب
۱۸۹	.....	فرزندان مِعَدّ بن عَدنان
۱۹۷	.....	پیمان مُطَیِّب و پیمان لَعَقه
۱۹۹	.....	تجارت زمستانی و تابستانی
۲۰۲	.....	حفر چاه زمزم

فصل دوم: نشو و نمای نبی اکرم ﷺ

۲۰۵	.....	ایمان عبدالمطلب
۲۰۷	.....	فرزندان عبدالمطلب و آنکه قربانی شد
۲۱۰	.....	ازدواج مبارک
۲۱۴	.....	ولادت مبارک
۲۱۷	.....	جایگاه مولود در نگاه جدّ و عمویش
۲۱۸	.....	وفات عبدالله
۲۲۰	.....	دوران شیرخوارگی نبی اکرم ﷺ
۲۲۲	.....	دایگی حلیمه سعدیه
۲۲۴	.....	قصه شکافتن سینه
۲۳۲	.....	حضور عبدالمطلب و هیأت همراه در کاخ سیف بن ذی یزن
۲۳۷	.....	طلب باران به واسطه رسول الله ﷺ
۲۴۴	.....	اولین سفر نبی اکرم ﷺ با عمویش به شام
۲۵۲	.....	خداوند نبی اکرم ﷺ را به سوی نیکی‌ها سوق می‌داد
۲۵۵	.....	جنگ فجار
۲۵۸	.....	ولادت علی <small>رضی الله عنه</small>
۲۶۲	.....	پیمان فضیلت

۲۶۷	..... چوپانی نبی اکرم ﷺ
۲۷۰	..... دومین سفر پیامبر ﷺ به شام و ازدواج با خدیجه
۲۷۱	..... خواستگاری به وسیله ابوطالب
۲۷۲	..... چه کسی متولی ازدواج خدیجه بوده است؟
۲۷۴	..... پیشنهاد خدیجه به محمد ﷺ
۲۷۸	..... پندارهای بی پایه
۲۷۹	..... انگیزه‌های ازدواج نبی اکرم ﷺ
۲۸۰	..... کابین و سنّ خدیجه
۲۸۲	..... آیا خدیجه بیوه بوده است؟
۲۸۴	..... فرزندان خدیجه از نبی اکرم ﷺ
۲۸۹	..... میلاد فاطمه علیها السلام
۲۹۳	..... حضرت علی علیه السلام نزد رسول الله ﷺ

فصل سوم: بعثت مبارک نبی اکرم ﷺ

۲۹۷	..... رسول اکرم ﷺ از همان ابتدا صداهایی را می‌شنید و محافظت می‌شد
۲۹۹	..... بشارت به نبوت
۳۰۲	..... دیانت آن حضرت پیش از بعثت
۳۰۹	..... حُنفاء یا پاکیزگان
۳۱۰	..... نبی و رسول
۳۱۴	..... اخبار بعثت
۳۱۵	..... چگونگی آغاز بعثت
۳۱۶	..... نزول اولین آیها
۳۱۹	..... اخبار مربوط به نماز
۳۲۷	..... آیا وحی منقطع شد؟
۳۳۲	..... آیا قرآن در دوران کتمان رسالت نازل شده است؟
۳۳۸	..... مسأله جانشینی علی علیه السلام در اوایل بعثت

فصل چهارم: اعلان دعوت عمومی

۳۵۵	.....	مرحله دعوت عمومی آشکار
۳۶۷	.....	خطبه‌های نبی اکرم ﷺ برای دعوت علنی
۳۷۰	.....	مقتسمین چه کسانی هستند؟
۳۷۲	.....	آنچه از قرآن که قبل از آیه «فاصدع» نازل شده است
۳۷۵	.....	سومین سوره: المزمّل
۳۷۵	.....	چهارمین سوره: المدثر
۳۷۷	.....	سوره پنجم: الفاتحة
۳۷۷	.....	سوره ششم: المسد
۳۷۹	.....	سوره هشتم: اعلیٰ
۳۸۰	.....	سوره دهم: الضحیٰ
۳۸۴	.....	سوره دوازدهم: الشرح
۳۸۵	.....	سوره سیزدهم: العصر
۳۸۵	.....	سوره چهاردهم: العاديات
۳۸۶	.....	سوره پانزدهم: الكوثر
۳۸۹	.....	سوره شانزدهم: التكاثر
۳۸۹	.....	سوره هفدهم: الماعون
۳۹۰	.....	سوره هیجدهم: الكافرون
۳۹۲	.....	سوره‌های بیستم و بیست و یکم: مَعُوذَتَان
۳۹۵	.....	سوره بیست و دوم: توحيد
۳۹۷	.....	سوره بیست و سوم: النجم و معراج رسول الله ﷺ
۴۰۲	.....	اسلام آوردن حمزه عموی پیامبر اکرم ﷺ
۴۰۷	.....	وجوب نمازها
۴۱۱	.....	سوره بیست و چهارم: عبس
۴۱۳	.....	سوره بیست و پنجم: قدر
۴۱۳	.....	سوره بیست و نهم: قريش

۴۱۴	سوره سی و دوم: الهمزة
۴۱۴	سوره سی و سوم: المرسلات
۴۱۴	سوره سی و چهارم: ق
۴۱۵	سوره سی و پنجم: البلد
۴۱۶	سوره سی و هفتم: القمر
۴۱۷	سوره سی و هشتم: «ص»
۴۱۸	ملاقات مشرکین با ابوطالب
۴۲۰	سوره سی و نهم: أعراف
۴۲۳	سوره چهل و یکم: یس
۴۲۴	سوره چهل و دوم: فرقان
۴۲۸	سوره چهل و چهارم: مریم
۴۲۹	سوره چهل و ششم: واقعه
۴۲۹	سوره چهل و هفتم: شعراء
۴۲۹	سوره چهل و نهم: قصص
۴۳۱	ایمان ابوطالب
۴۳۶	سوره پنجاهم: اسراء
۴۴۳	سوره پنجاه و یکم: یونس
۴۴۴	سوره پنجاه و دوم: هود
۴۴۶	سوره پنجاه و چهارم: حجر

تاریخ تحققی اسلام

(موسوعة التاريخ الاسلامی)

جلد دوم

عصر نبوت تا پایان سال دوم هجرت

مؤلف

محمد مادی یوسفی غروی

مترجم

حسین علی عربی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۸

فهرست مطالب

۱۱	.....	مقدمه ناشر
۱۳	.....	پیش‌گفتار

فصل اول: تاریخ معراج و اسراء

۲۱	.....	تاریخ یوم الدار
۲۱	.....	سوره پنجاه و پنجم: انعام
۳۱	.....	سوره پنجاه و هفتم: لقمان
۳۳	.....	سوره شصتم: لقمان
۳۵	.....	ظلم مشرکان نسبت به مسلمانان ضعیف

فصل دوم: هجرت اول

۳۹	.....	هجرت به حبشه
۴۱	.....	نامه رسول اکرم <small>ﷺ</small> به نجاشی
۴۸	.....	حضور هیأت قریشی در درگاه نجاشی
۶۰	.....	حدیث شعب ابی طالب
۶۲	.....	ایمان ابوطالب رضی الله عنه
۶۶	.....	سوره شصت و یکم: سجده (فصلت)
۶۷	.....	سوره شصت و سوم: زخرف
۷۰	.....	سوره شصت و چهارم: دخان
۷۱	.....	سوره شصت و ششم: احقاف
۷۴	.....	سوره شصت و نهم: کهف
۷۶	.....	هفتادمین سوره: نحل
۸۱	.....	شهادت یاسر و سمیه و شکنجه عمّار
۸۶	.....	اولین دیدار خزرجی‌ها با رسول اکرم <small>ﷺ</small> در ایام موسم عمره

۸۹	هجرت ابی سلمة به مدینه
۹۱	صحیفه مقاطعة ظالمانه
۹۸	وفات ابوطالب و خدیجه

فصل سوم: هجرت به طائف

۱۰۵	درخواست پناهندگی پیامبر ﷺ از قبایل
۱۰۷	هجرت پیامبر اکرم ﷺ به طائف
۱۰۸	پناه بردن نبی اکرم ﷺ به باغ بنی مخزوم
۱۱۰	مقدمات هجرت به مدینه
۱۱۲	سوره هفتاد و سوم: «الانبیاء»
۱۱۳	سوره هفتاد و نهم: «المعارج»
۱۱۴	سوره هشتاد و چهارم: «الروم»
۱۳۲	سوره هشتاد و پنجم: عنكبوت

فصل چهارم: بیعت عقبه و انتشار اسلام در مدینه

۱۳۷	بیعت عقبه
۱۴۴	انتشار اسلام در مدینه
۱۵۰	جهت قبله
۱۵۱	نقش عباس بن عبدالمطلب
۱۵۴	قصه بت عمرو بن جموح

فصل پنجم: هجرت مسلمانان به مدینه

۱۵۵	اجازه رسول الله ﷺ برای هجرت به مدینه
۱۵۶	مهاجران بعد از ابی سلمة

فصل ششم: توطئه برای قتل نبی اکرم ﷺ

۱۵۹	شورای دارالندوة
۱۶۲	خوابیدن علی علیه السلام در جای پیامبر اکرم ﷺ

۱۶۳	.....	هجرت نبی اکرم ﷺ به مدینه
۱۷۰	.....	منزلگاه‌های بین راه
۱۷۳	.....	هجرت علی <small>رضی الله عنه</small> به همراه فاطمه
۱۷۷	.....	تجدید بنای کعبه و نصب حجرالاسود

مهم‌ترین حوادث سال اول هجری

۱۸۱	.....	ورود نبی اکرم به قباء
۱۸۲	.....	اسلام آوردن سلمان
۱۸۳	.....	اسلام آوردن عبدالله بن سلام
۱۸۴	.....	پایه‌گذاری مسجد قباء
۱۸۶	.....	اولین نماز جمعه و اولین خطبه
۱۹۰	.....	سایر اخبار در مورد ورود رسول اکرم ﷺ
۱۹۴	.....	ساخت مسجد النبی
۱۹۷	.....	وفات اسعد بن زراره و اقامه نماز میت
۱۹۸	.....	یثرب یا طیبه
۱۹۸	.....	چاه‌ها و سیلاب‌های مدینه
۲۰۱	.....	بازارهای مدینه در زمان جاهلیت و اسلام
۲۰۱	.....	خانه‌های اطراف مسجد
۲۰۷	.....	تشریح اذان اعلام
۲۱۱	.....	برقراری پیمان برادری میان انصار و مهاجران
۲۱۴	.....	اولین سرّیه در مدینه
۲۱۴	.....	سرّیه عبیده بن حارث
۲۱۵	.....	ساختن دو اتاق برای سوده و عایشه
۲۱۶	.....	سرّیه خُدار
۲۱۷	.....	موضع‌گیری یهود و اُحبار آنها
۲۱۸	.....	یهودیان از پیمان با اوس و خزرج تا پیمان با مسلمانان
۲۲۴	.....	شرایط عهدنامه در مورد یهودیان
۲۲۵	.....	یثرب یا مدینه؟

۲۲۶	.....	سزدسته منافقین
۲۲۸	.....	منافقان اوس و خزرج
۲۳۰	.....	منافقان یهود
۲۳۰	.....	نزول سورة بقره

مهم ترین حوادث سال دوم هجری

۲۴۷	.....	اولین غزوه مسلمانان؛ غزوه ابواء
۲۴۸	.....	ازدواج علی <small>علیه السلام</small> با زهرا <small>علیها السلام</small>
۲۵۲	.....	غزوه بواط
۲۵۳	.....	اولین غزوه بدر (بدر صغری)
۲۵۴	.....	غزوه ذی العشیره
۲۵۴	.....	دادن کنیه ابو تراب به علی <small>علیه السلام</small>
۲۵۶	.....	سزیه نخله
۲۵۸	.....	غزوه بدر کبری
۲۶۱	.....	خروج رسول الله <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۶۱	.....	افطار روزه و شکسته شدن نماز
۲۶۴	.....	آزمایش انصار
۲۶۶	.....	آمدن قریش
۲۶۸	.....	درگیری دو لشکر
۲۷۰	.....	اولین مبارزه
۲۷۲	.....	پرچمدار قریش
۲۷۴	.....	کشته شدن ابوجهل
۲۷۴	.....	اسیر شدن عباس و عقیل
۲۷۷	.....	قضیه گم شدن (روپوش مخملی)
۲۷۷	.....	نزول سورة انفال
۲۸۰	.....	در منزل اقیل
۲۸۱	.....	عباس بن عبدالمطلب و عقیل بن ابی طالب
۲۸۳	.....	سفارش درباره اسیران

۲۸۴	تقسیم غنائم
۲۸۷	فرستادن افرادی برای اعلام پیروزی
۲۸۸	استقبال از رسول الله ﷺ
۲۸۹	گریه برای شهدا
۲۹۰	اسیران در مدینه
۲۹۱	فدیه دادن برای اسراء
۲۹۳	ابوالعاص بن ربیع، داماد پیامبر اکرم ﷺ
۲۹۵	اسیری که در برابر گروی دیگری آزاد شد
۲۹۵	تغییر قبله از قدس به کعبه
۳۰۱	آیاتی دیگر از سوره بقره
۳۱۸	تحریم خمر (می)
۳۲۱	زکات فطره و عید فطر
۳۲۲	غزوه بنی سلیم
۳۲۳	سریه بنی سلیم
۳۲۳	ازدواج با مشرکان
۳۳۲	نذر برای کشتن تحریک کننده بر ضد پیامبر ﷺ
۳۳۳	غزوه بنی قینقاع
۳۳۸	تصمیم صفوان به ترور پیامبر اکرم ﷺ
۳۴۰	ازدواج علی با زهرا علیها السلام
۳۴۱	از سنت‌های شب ازدواج
۳۴۵	صبحگاه شب زفاف
۳۴۶	غزوه سویق
۳۴۷	عید قریان
۳۴۸	وفات عثمان مظعون
۳۴۹	وفات رقیه دختر رسول الله

تاریخ تحقیقی اسلام

(موسوعة التاريخ الاسلامی)

جلد سوم

حوادث سال سوم تا ششم هجرت

مؤلف

محمد مادی یوسفی غروی

مترجم
حسین علی عربی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۸

فهرست مطالب

مهم‌ترین حوادث سال سوم هجری

۱۷	واقعه ذی قار.....
۱۹	غزوه قزقره الكدر.....
۲۲	ارسال سزیه برای قتل كعب بن اشرف.....
۲۶	غزوه بخران از فرج.....
۲۷	سزیه قرده.....
۲۸	ازدواج ام كلثوم با عثمان.....
۲۸	أم شریك خودش را به نبی اکرم ﷺ هبه می‌کند.....
۳۱	ازدواج پیامبر ﷺ با دختر نفیل و سپس با دختر خزیمه.....
۳۲	ميلاد امام حسن علیا.....
۳۳	نام‌گذاری امام حسن علیا و بعضی از سنت‌ها.....
۳۴	قضاوتی و شفاعتی.....
۳۵	رفتن ابو عامر به مکه.....
۳۶	جنگ اُحد.....
۴۳	پدر پسران و پدر دختران.....
۴۵	پرچم و بیرق.....
۴۵	استقرار تیراندازان بر تنگه اُحد.....
۴۶	پرچم‌داری در قریش.....
۴۷	خطبه رسول الله ﷺ.....
۴۸	شروع جنگ.....
۴۹	ملحق شوندهگان به اُحد.....
۵۳	ادای حق شمشیر.....
۵۳	شروع جنگ تن به تن.....
۵۶	نافرمانی تیراندازان.....

۵۸	..... شکست مسلمانان
۵۸	..... جایگاه علی <small>علیه السلام</small> و سایر صحابه
۵۹	..... قهرمانی های نُسیبهُ خزرچی
۶۰	..... جایگاه علی <small>علیه السلام</small>
۷۱	..... صیحه ابلیس
۷۹	..... کشته شدن حمزه <small>علیه السلام</small>
۸۳	..... شهادت حنظله، غَسیل الملائکه
۸۴	..... مقتل جمعی از شهدا
۸۸	..... حرکت قریش
۸۹	..... تفحص در مورد مجروحان و کشته شدگان
۹۱	..... محل کشته شدن حمزه
۹۷	..... بعضی از غنائم
۹۷	..... بعضی از زنان مصیبت دیده
۱۰۰	..... بازگشت رسول اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> از اُحُد
۱۰۶	..... غزوهٔ حمراء الأسد
۱۱۴	..... کشتن دشنام گوی بر پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> (فاسقهٔ بنی خَطْمَه)
۱۱۸	..... موضع گیری یهودیان و منافقین
۱۱۹	..... قصاص حارث به خاطر قتل مُجذِر
۱۲۰	..... احکام ارث
۱۲۳	..... آیا علی <small>علیه السلام</small> زخمی شد؟
۱۲۵	..... خبر قریش در مکه
۱۲۶	..... قصیدهٔ ابن زبَعرئ
۱۲۹	..... نکته قابل توجه

مهم ترین حوادث سال چهارم هجری

۱۳۳	..... غزوهٔ رجیع
۱۳۶	..... وفات زینب دختر خُزَیمه
۱۳۶	..... سرّیهٔ ابی سلمه به سوی بنی اُسد در قَطَن
۱۳۹	..... محل قتل اصحاب رجیع

۱۴۲	.....	سرّیه جهنی به سوی لَحیانی
۱۴۴	.....	غزوة چاه معونه
۱۴۷	.....	غزوة بنی نضیر
۱۵۰	.....	نزول سورة حشر درباره یهودیان
۱۶۰	.....	حکایتی درباره غنائم
۱۶۲	.....	تأکید بر حرمت خمر
۱۶۵	.....	غزوة ذات الرّقاع
۱۷۱	.....	غزوة بنی لَحیان
۱۷۱	.....	وفات عبدالله بن عثمان
۱۷۲	.....	وفات فاطمه بنت اسد
۱۷۶	.....	وفات ابی سَلَمَة
۱۷۷	.....	میلاد امام حسین <small>علیه السلام</small>
۱۷۹	.....	نام گذاری حسین <small>علیه السلام</small>
۱۸۱	.....	ازدواج پیامبر با ام سلمه
۱۸۳	.....	سنگسار کردن دو زناکار یهودی
۱۹۱	.....	سرقَت ابن اَبیرق
۱۹۴	.....	بدر اخیّر

مهم ترین حوادث سال پنجم هجری

۲۰۱	.....	غزوة خندق
۲۰۴	.....	خروج احزاب برای جنگ
۲۰۵	.....	مشاوره با اصحاب برای مقابله با احزاب
۲۰۷	.....	رَجَز پیامبر و مسلمانان
۲۰۹	.....	درباره سلمان فارسی
۲۰۹	.....	تفأل رسول الله <small>صلی الله علیه و آله</small> به پیروزی
۲۱۲	.....	از جمله نشانه های نبوت
۲۱۴	.....	رسیدن احزاب
۲۱۶	.....	وضعیت رسول الله و مسلمانان
۲۱۶	.....	پیمان شکنی بنی قریظه

۲۱۸	تحقیق ابن خبیر .....
۲۱۸	آشکار شدن نفاق متزلزلان .....
۲۲۰	ایجاد شکاف در میان مشرکان و آزمایش مسلمانان .....
۲۲۱	مبارزه عمرو با علی <small>علیه السلام</small> .....
۲۲۸	رجز علی <small>علیه السلام</small> .....
۲۳۰	قرار گذاشتن قریش و غطفان برای روز دوم .....
۲۳۱	زخمی شدن سعد بن معاذ .....
۲۴۱	غزوهٔ بنی قریظه .....
۲۴۳	محاصرهٔ بنی قریظه .....
۲۴۷	شورای بنی قریظه .....
۲۴۸	مشورت ابی لبابه و خیانت او .....
۲۴۹	پذیرش فرمان پیامبر .....
۲۵۲	کشته شدن کعب بن أسد .....
۲۵۵	دو شفاعتی که مورد پذیرش قرار گرفت .....
۲۵۶	تقسیم و فروش غنائم .....
۲۵۸	آیاتی که در این مورد نازل شد .....
۲۵۹	شهادت سعد بن معاذ .....
۲۶۱	توبهٔ ابی لبابه .....
۲۶۳	سریهٔ ابوعتیک به خیبر .....
۲۶۵	سریهٔ ابی عبیده .....
۲۶۵	ازدواج پیامبر با زینب دختر جحش .....
۲۷۱	واجب شدن حجاب .....
۲۷۲	مادران مؤمنین .....

مهم‌ترین حوادث سال ششم هجری

۲۷۵	غزوهٔ قُرقاء .....
۲۷۶	غزوهٔ بنی لحيان .....
۲۷۷	سریهٔ عَمَر .....
۲۷۷	صلح با بنی أشجع .....

۲۷۸	شبیخون فزاری ها و فرار آنها
۲۸۳	جنگ بنی مُحارب
۲۸۴	نماز استسقاء
۲۸۵	مصادره قافله تجارتنی قریش
۲۸۷	سریه به سوی بنی ثعلبه
۲۸۷	غزوه دومه الجندل
۲۸۹	سریه علی <small>رضی الله عنه</small> به فدک
۲۹۰	غزوه ذات السلاسل
۲۹۳	غزوه بنی المصطلق
۲۹۵	در مُریسج
۲۹۷	اسیران و غنایم
۲۹۸	در راه بازگشت
۳۰۴	بقیه آیات سورة احزاب
۳۰۷	سریه زید به سوی نبی بدر
۳۰۷	سریه ابن رواحه به خیبر
۳۰۹	سریه به سوی بنی صَبَه
۳۱۳	صلح حدیبیه
۳۲۰	کم آبی در حدیبیه
۳۲۰	نفاق در حدیبیه
۳۲۱	هدایای مشرکان
۳۲۲	فرستادگان مشرکان
۳۲۶	فرستادگان رسول الله <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small>
۳۲۸	نگهبانی و شبیخون
۳۲۹	بیعت رضوان
۳۳۰	پیامبر جانشین خود را به مردم معرفی می کند
۳۳۲	اعتراض بعضی از اصحاب
۳۳۳	قبول صلح از سوی قریش
۳۳۴	متن صلح نامه
۳۳۷	ابوجندل بن سهیل

۳۳۷	..... خروج مسلمانان از احرام عمره
۳۳۹	..... در راه بازگشت
۳۴۰	..... معنای فتح
۳۴۱	..... کرامتی در عُسفان
۳۴۲	..... توضیحی دربارهٔ سورهٔ فتح
۳۴۷	..... نقش ابوسفیان و عمر و بن عاص در حدیبیه
۳۴۸	..... جریان ابی نصیر ثقفی
۳۴۹	..... نزول دو آیه از سورهٔ ممتحنه
۳۵۲	..... فرستادگان پیامبر به سوی پادشاهان
۳۵۳	..... تاریخ نامه‌ها
۳۵۵	..... نامه برای نجاشی در حبشه
۳۵۸	..... عمرو بن عاص در کاخ نجاشی
۳۶۱	..... ارسال نامه برای مقوقس در اسکندریه
۳۶۵	..... جواب و هدایای مقوقس
۳۶۶	..... نامه برای حارث غسانی در شام
۳۶۸	..... نامه برای قبایل غطفان

تاریخ تحقیقی اسلام

(موسوعة التاريخ الاسلامی)

جلد چهارم

حوادث سال هفتم تا یازدهم هجرت

مؤلف

محمد مادی یوسفی غروی

مترجم
حسین علی عربی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۸

فهرست مطالب

مهم ترین حوادث سال هفتم هجری

۱۷	.....	مقدمه ناشر
۱۹	.....	پیش‌گفتار

فصل اول: مهم‌ترین حوادث سال هفتم هجری

۲۲	.....	غزوة خیبر
۲۲	.....	نامه‌های پیامبر به یهودیان خیبر
۲۴	.....	آماده شدن برای جنگ
۲۵	.....	موضع‌گیری یهودیان مدینه
۲۶	.....	شرکت زنان در جنگ خیبر
۲۷	.....	حرکت به سوی خیبر
۲۸	.....	اقدامات یهودیان خیبر
۳۱	.....	هم‌پیمانان یهودیان
۳۳	.....	پذیرش نظر دیگران در انتخاب اردوگاه
۳۳	.....	اسلام و امانتداری
۳۴	.....	صف آرایی برای جنگ
۳۷	.....	جابجایی شبانه
۳۸	.....	دومین روز جنگ
۳۹	.....	سومین روز جنگ
۴۵	.....	اقامت پیامبر ﷺ در نطاة
۵۱	.....	محاصره قلعه زبیر
۵۲	.....	از رجیع تا منزلة و قلعه شمران
۵۲	.....	قلعه نزار در شبق
۵۳	.....	صفیة دختر حنی بن اخطب
۵۵	.....	قلعه‌های وطیح و سلالم و کتیبه
۵۶	.....	مصالحه یهودیان قلعه‌های سه گانه با پیامبر اکرم ﷺ

۵۸	..... تعیین فروة بن عمرو برای محافظت از غنائم
۶۲	..... نهی از ربای در معامله
۶۳	..... رسیدن جعفر بن ابیطالب به خیبر
۶۴	..... قضیه فدک
۶۶	..... گوشت بریان شده
۶۷	..... ازدواج پیامبر اکرم <small>ﷺ</small> با صفیه
۶۹	..... فوت شدن نماز؟! .....
۷۱	..... رسیدن به مدینه
۷۱	..... خبری در مورد ضفة
۷۳	..... مفاخره در منزل پیامبر
۷۴	..... تاریخ فتح خیبر
۷۵	..... ارسال نامه به کسری
۷۸	..... انتخاب زمان مناسب
۷۹	..... دعوت کنندگان به اسلام در شام
۸۳	..... سریة زید به منطقه جسمی
۸۵	..... نامه پیامبر به اکثم بن صیفی تمیمی
۸۸	..... سریة ابن سعد به فدک
۹۱	..... دو سریة به هوازن
۹۲	..... سریة بشیر به سوی غلطان
۹۳	..... نامه پیامبر اکرم <small>ﷺ</small> به امیر یمامه
۹۵	..... قسامه و پرداخت دیه از بیت المال
۹۷	..... تقسیم محصولات خیبر
۱۰۰	..... عمره قضا
۱۰۱	..... فرستاده قریش
۱۰۳	..... اذان بلال
۱۰۴	..... ازدواج پیامبر اکرم <small>ﷺ</small> با میمونه
۱۰۵	..... بازگرداندن بت‌ها
۱۰۸	..... علی <small>علیه السلام</small> و دختر عمویش
۱۰۸	..... خروج از مکه
۱۱۰	..... خالد بن ولید کجاست؟
۱۱۰	..... سریة شلمی به سوی بنی سلیم

۱۱۱	نزول سوره دهر در ذی الحجة
۱۱۴	ادامه آیات سوره احزاب
۱۱۶	آیه تطهیر
۱۲۱	و سلموا [له] تسليماً

فصل دوم: مهم‌ترین حوادث سال هشتم هجری

۱۲۵	ساختن منبر پیامبر ﷺ
۱۲۵	اسلام آوردن خالد بن ولید و عمرو بن عاص
۱۲۸	سریه به گدید
۱۲۸	سریه به سرزمین بنی عامر
۱۲۹	سریه به ذات اطلاق
۱۲۹	غزوه مؤته
۱۳۰	تعیین فرماندهان
۱۳۱	سخنرانی پیامبر اکرم ﷺ
۱۳۲	سفارش‌های خاص پیامبر ﷺ
۱۳۳	در مسیر شام
۱۳۵	پیامبر اکرم ﷺ در مدینه
۱۳۷	بازگشت مسلمانان به مدینه
۱۳۸	شهدای جنگ موته
۱۳۹	سریه وادی الرمل الیاس
۱۴۲	مواجه شدن امام ائمه با اهل یاس
۱۴۲	آغاز جنگ
۱۴۵	سریه ابی قتاده به خضیره
۱۴۷	نزول سوره طلاق
۱۴۸	نقض صلح نامه خدیبه به وسیله قریش
۱۴۸	استمداد خزاعه از رسول خدا ﷺ
۱۵۰	نشست مشورتی قریش
۱۵۱	استمداد خزاعه از رسول خدا ﷺ
۱۵۲	برخورد ابوسفیان با خزاعی‌ها
۱۵۳	ابوسفیان در مدینه
۱۵۵	تصمیم به فتح مکه بدون اعلام قبلی

۱۵۶	..... جاسوسی قریش
۱۶۰	..... زنان مهاجر
۱۶۳	..... نزول سوره نصر
۱۶۴	..... گمراه کردن قریش به وسیله سریه ابی قتاده
۱۶۴	..... حرکت عمومی بدون اعلام قبلی
۱۶۵	..... خروج رسول خدا ﷺ به سوی مکه
۱۶۶	..... جاسوس هوازن
۱۶۷	..... منهدم کردن بت مناة
۱۶۸	..... سوء سابقه
۱۷۲	..... بستن پرچم‌ها در قدید
۱۷۴	..... افطار روزه و نافرمانان
۱۷۵	..... آیا قریش از این غزوه آگاه شدند؟
۱۷۶	..... در مَنَ الظَّهران، پشت مکه
۱۷۷	..... حاضر شدن ابوسفیان نزد پیامبر اکرم ﷺ
۱۷۸	..... هنگام سپیده دم
۱۷۹	..... گفتگوی ابوسفیان با رسول الله ﷺ
۱۸۱	..... رژه لشکر اسلام
۱۸۲	..... مهاجران و انصار
۱۸۲	..... الکتیبة الخضراء و پرچم
۱۸۴	..... اعلان ابوسفیان
۱۸۵	..... خروج احمقانه
۱۸۶	..... پیامبر اکرم ﷺ در ذی طوی
۱۸۶	..... افراد مهدور الدم
۱۸۸	..... برخورد عکرمه بن ابی جهل مخزومی با خالد بن ولید مخزومی
۱۹۰	..... شکست مقاومت کنندگان
۱۹۱	..... امان دادن ام هانیه
۱۹۲	..... ورود رسول الله ﷺ به بیت الله الحرام
۱۹۵	..... کلید کعبه
۱۹۶	..... خطبه فتح و عفو عمومی
۱۹۹	..... اذان ظهر
۲۰۰	..... خطبه روز دوم

۲۰۲	.....	سرانجام نماینده صلح حدیبیه
۲۰۳	.....	افراد مهدور الدم
۲۰۴	.....	کسانی که مورد عفو قرار گرفتند
۲۰۵	.....	صفوان بن امیه جمعی
۲۰۷	.....	بیعت همسر ابوسفیان و عکرمه بن ابی جهل
۲۱۰	.....	فضل و بخشش رسول خدا ﷺ
۲۱۱	.....	بت‌های مکه و اطراف آن
۲۱۳	.....	رفتار خالد با بنی جذیمه
۲۱۷	.....	علی <small>رضی الله عنه</small> این زخم را التیام می‌بخشد
۲۱۹	.....	بازگشت خالد
۲۲۰	.....	چه کسی خالد را معذور می‌دارد؟!
۲۲۲	.....	ازدواج و جدایی
۲۲۲	.....	جنگ با هوازن در حنین
۲۲۳	.....	خروج هوازن به همراه خانواده خود
۲۲۴	.....	آمادگی برای جهاد
۲۲۶	.....	غرور ناشی از لشکریان زیاد
۲۲۷	.....	آداب و رسوم گذشتگان
۲۲۸	.....	جاسوسان دو طرف
۲۲۹	.....	آمادگی برای جهاد
۲۳۰	.....	عقب نشینی در ابتدای جنگ
۲۳۲	.....	تلاش برای کشتن رسول الله ﷺ
۲۳۳	.....	مقاومت کنندگان
۲۳۴	.....	زنان ثابت قدم
۲۳۵	.....	سرزنش کفار
۲۳۵	.....	کشته شدن ابی جرول
۲۳۷	.....	بازگشت شکست خوردگان
۲۳۸	.....	نزول پیروزی
۲۳۹	.....	کشتن کودکان و اسیران
۲۴۱	.....	عاقبت مالک بن عوف
۲۴۲	.....	به سوی اوطاس
۲۴۳	.....	غنایم و اسرا

۲۴۵	.....	خبر بجاد و شيماء
۲۴۶	.....	شهداء
۲۴۷	.....	خون عامر اشجعی
۲۴۹	.....	به سوی طائف
۲۵۱	.....	حرکت آن حضرت ﷺ به سوی طائف
۲۵۲	.....	شروع محاصره طائف
۲۵۳	.....	مشورت با سلمان در مورد متجنیق
۲۵۴	.....	غیرت و حمیت جاهلیت
۲۵۵	.....	غیرت جاهلیت
۲۵۶	.....	نفاق رسوا
۲۵۷	.....	تعریف زنان
۲۵۷	.....	آزاد کردن بندگان
۲۵۸	.....	فرستادن علی به سوی خثعم
۲۵۹	.....	دنیا طلبی
۲۵۹	.....	اختلاف مسلمانان
۲۶۱	.....	ترک محاصره طائف
۲۶۱	.....	به سوی جفرانه
۲۶۴	.....	غنایم و تالیف قلوب مشرکان تازه ، سلمان
۲۶۷	.....	پیشگویی درباره خوارج
۲۶۹	.....	سهم بقیه مردم
۲۶۹	.....	حیرت انصار و انتخاب آنها
۲۷۱	.....	هیأت هوازن
۲۷۴	.....	نیت عینیه و عجزه
۲۷۶	.....	سرنوشت مالک بن عوف
۲۷۷	.....	بازگشت به جفرانه
۲۷۷	.....	نامه پیامبر ﷺ به بکر بن وائل
۲۷۸	.....	نامه پیامبر ﷺ به امیر بحرین
۲۷۹	.....	درخواست معجزه
۲۸۰	.....	امان نامه برای بنی ثعلبه
۲۸۱	.....	انجام عمره از جفرانه
۲۸۲	.....	اولین هیأت طائف

۲۸۲	آیات نازل شده درباره حنین
۲۸۲	اسلام آوردن عروه بن مسعود و شهادتش
۲۸۴	وفات زینب دختر رسول خدا ﷺ
۲۸۵	سوره نور
۲۸۶	شایعه پراکنی منافقین
۲۸۸	حد تهمت زندگان
۲۸۸	حکم لعان
۲۹۱	آیات اِفک
۲۹۲	ميلاد ابراهيم
۲۹۳	آیات مربوط به اجازه خواستن
۲۹۳	دو آیه وجوب حجاب
۲۹۵	مکاتبه بردگان و تحصن کنیزان
۲۹۵	تذریه خانه پیامبر ﷺ
۲۹۶	روگردانی از حکم رسول خدا ﷺ
۲۹۸	تسلای خاطر پیامبر ﷺ
۲۹۹	تکرار مسأله اجازه خواستن
۳۰۰	امتحان ایمان
۳۰۳	آیه اِذْنِ جَنْج
۳۰۳	القانات شیطان
۳۰۵	سوره منافقون
۳۰۵	سوره مجادله
۳۰۷	بروز عادات جاهلیت
۳۰۸	احترام به بدریون
۳۰۹	نجوا با پیامبر ﷺ
۳۱۰	حزب الشیطان و حزب الله

فصل سوم: مهم ترین حوادث سال نهم هجری

۳۱۳	جمع آوری زکوات
۳۱۴	حمله فزاری به بنی تمیم در ماه محرم
۳۱۶	نزول سوره حجرات
۳۱۷	مأمور فاسق

۳۱۸	بی ادبی یک منافق
۳۱۹	نهی از عیب جوئی
۳۲۰	غیبت ممنوع
۳۲۱	ملاک تقوی
۳۲۲	اسلام و ایمان
۳۲۳	سوره تحریم
۳۲۲	سوره صف
۳۳۳	سوره جمعه
۳۳۵	سوره تغابن
۳۳۷	سوره بعدی؟
۳۳۸	قضایای اطراف طائف
۳۴۰	هیأت ازد و اسلام آوردن آنها
۳۴۰	نامه رسول خدا ﷺ به بنی عذره در یمن
۳۴۱	دعوت بنی حارثه به اسلام
۳۴۱	سریه بنی کلاب به سوی بنی بکر
۳۴۲	منع از اطاعت کورکورانه
۳۴۲	سریه علی علیه السلام به بنی طی
۳۴۶	حکایت سفانة، دختر حاتم طایی
۳۴۷	اسلام آوردن عدی بن حاتم
۳۴۸	نماز میت بر نجاشی از راه دور
۳۴۹	اسلام آوردن زبیدی و ارتداد و توبه او
۳۵۰	اولین اعزام علی علیه السلام به یمن
۳۵۱	مبارزه علی علیه السلام با عمرو زبیدی
۳۵۲	خبر بریده اسلمی
۳۵۳	غزوة تبوک
۳۵۵	جهاد با جان و مال
۳۵۷	پهانه آورندگان
۳۵۸	گریه کنندگان
۳۵۹	آتش زدن خانه نفاق
۳۵۹	بنای مسجد نفاق!
۳۶۱	دو لشکرگاه مدینه!

۳۶۲	.....	جانشینی علی <small>رضی الله عنه</small> در مدینه
۳۶۴	.....	بستم پرچم‌ها و علم‌ها
۳۶۴	.....	خروج آن حضرت و جمع بین نماز ظهر و عصر
۳۶۵	.....	ملحق شوندگان
۳۶۸	.....	احکام فقهی و مسجدهای بین راه
۳۶۹	.....	بعضی از منافقین در تبوک
۳۷۱	.....	منزلگاه حجر در مدائن صالح <small>رضی الله عنه</small>
۳۷۳	.....	مستجاب شدن دعای پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۳۷۴	.....	گم شدن ناقه و بروز نفاق
۳۷۶	.....	قبل از تبوک
۳۷۶	.....	در تبوک
۳۷۹	.....	خیر و برکت اسب
۳۸۰	.....	در وادی القرئ
۳۸۱	.....	اهالی تیماء
۳۸۱	.....	دومة الجندل
۳۸۲	.....	اکیدتر کنندی
۳۸۵	.....	اهل مَقْنَا
۳۸۶	.....	نامه به اهالی اَیله، بندر عقبه
۳۸۷	.....	اهالی اذْرُح و جَزَاء
۳۸۸	.....	اسلام فنام از طایفه جذام
۳۸۹	.....	بازگشت از تبوک
۳۹۰	.....	کرامتی در وادی الناقه
۳۹۲	.....	قبل از منزلگاه حجر
۳۹۲	.....	توطئه عقبه
۳۹۷	.....	سوزاندن مسجد نفاق
۳۹۸	.....	به سوی مدینه
۳۹۹	.....	متخلفان سه‌گانه
۴۰۲	.....	اسلام آوردن کعب بن زهیر شاعر
۴۰۴	.....	هیأت ثقیف و پذیرش اسلام
۴۰۹	.....	بازگشت هیأت ثقیف
۴۱۰	.....	انهدام لات

۴۱۲	.....	سنة الوفود
۴۱۳	.....	هیات بنی عامر
۴۱۵	.....	هیات قبیله طیء
۴۱۶	.....	هیات بنی عکله و بنی زهیر
۴۱۷	.....	هیات بنی علیم
۴۱۷	.....	هیات بن نهد از یمن
۴۱۸	.....	مریضی ابن ابی و مرگ او
۴۲۰	.....	نزول سوره توبه و اهداف آن
۴۲۵	.....	ارسال وصی
۴۲۵	.....	تفاخر عباس نسبت به علی <small>علیه السلام</small>
۴۳۳	.....	حدیث سند الأبواب
۴۳۷	.....	فرستادن علی <small>علیه السلام</small> با آیات برانیت
۴۳۸	.....	پیمان صلح با بنی اشجع
۴۴۳	.....	اعلان برانیت از مشرکین
۴۴۷	.....	ورود هیاتی از بحرین
۴۴۸	.....	مباهله با اسقفهای نجران
۴۵۲	.....	نزول مقداری از سوره آل عمران
۴۵۴	.....	نامه‌ای برای نصاری نجران
۴۵۵	.....	مباهله به همراه زنان و فرزندان خلفاء!
۴۵۷	.....	زمان نزول آل عمران

فصل چهارم: مهم‌ترین حوادث سال دهم هجری

۴۵۹	.....	مرگ ابراهیم فرزند رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small>
۴۶۱	.....	اسلام آوردن بادیه نشین‌های نجران
۴۶۲	.....	اسلام آوردن بنی نمیر
۴۶۲	.....	جنگ خالد در بحرین
۴۶۳	.....	سریه علی <small>علیه السلام</small> به یمن
۴۶۵	.....	اسلام آوردن قبیله همدان
۴۶۶	.....	بنی زبید در سرزمین مدحج
۴۶۸	.....	حوادث مربوط به علی <small>علیه السلام</small> در یمن
۴۷۰	.....	هیاتی از بنی غامد از ازد

۴۷۱	.....	هیأت رهاوی‌ها از مُذحج
۴۷۲	.....	فروة بن مسیک مرادی
۴۷۲	.....	فرستادن مُعَاذ بن یمن
۴۷۷	.....	فرستادن عمرو بن حزم به یمن
۴۸۰	.....	نزول دستور الهی برای انجام حج
۴۸۱	.....	حرکت برای حجة الوداع
۴۸۵	.....	ورود پیامبر به مکه
۴۸۶	.....	ملحق شدن علی <small>ع</small> به رسول الله <small>ص</small>
۴۸۸	.....	خطبة پیامبر اکرم <small>ص</small> پس از انجام عمره
۴۹۰	.....	شکوه و گلایه از علی <small>ع</small>
۴۹۰	.....	انجام مناسک حج
۴۹۴	.....	وقوف به مشعر
۴۹۵	.....	ورود به منی
۴۹۷	.....	خطبة منی
۴۹۹	.....	ایراد خطبه در مسجد خیف
۵۰۰	.....	نزول سوره مائده
۵۰۲	.....	آیات سه گانه اول
۵۰۳	.....	بررسی ارتباط آیات
۵۰۳	.....	نزول آیه ولایت در مکه
۵۰۷	.....	در غدیر خم
۵۱۰	.....	تعداد شاهدان غدیر
۵۱۱	.....	تبریک و تهنیت‌گویی
۵۱۳	.....	نزول آیه اکمال
۵۱۵	.....	درخواست عذاب!
۵۱۶	.....	کافر شدن بعد از مسلمانی
۵۱۷	.....	توطئه ناکام
۵۱۹	.....	نگاهی گذرا به سوره مائده
۵۲۰	.....	آیه وضو
۵۲۱	.....	برگزیدگان دوازده گانه
۵۲۱	.....	امتناع از ورود به سرزمین مقدس
۵۲۲	.....	حکایت فرزندان حضرت آدم

۵۲۲	حدّ محارب و مفید
۵۲۳	حد سارق
۵۲۵	اشاره‌ای به اهل کتاب و منافقان و مرتدان
۵۶۲	آیه‌های ولایت و تبلیغ
۵۲۷	تحریم نکردن حلال‌های الهی
۵۳۰	تأکید بر حرمت خمر
۵۳۴	راه و روش سؤال کردن
۵۳۶	جزیه گرفتن از اهل کتاب
۵۳۷	شهادت دادن اهل کتاب
۵۳۸	بازگشت به مدینه
۵۳۹	اسلام آوردن طایفه بنو حنیفه
۵۴۲	گسترش فتنه مسیلمه کذاب
۵۴۲	آشوب در یمن بعد از حجة الوداع

فصل پنجم: مهم‌ترین حوادث سال یازدهم هجری

۵۴۳	ادعای نبوت به وسیله أسود عنسی
۵۴۵	قیس بن مکشوح مرادی
۵۴۶	فیروز و دختر عمه‌اش آزاد
۵۴۸	فتنه طیحه در قبیله بنی أسد
۵۴۹	فرماندهی أسامه
۵۵۵	سخنان شیخ مفید در ارشاد
۵۵۷	زیارت بقیع و ایراد خطبه
۵۵۸	نیابت از پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۵۵۹	حدیث دوات و کاغذ
۵۶۱	وصیت پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> به علی <small>علیه السلام</small>
۵۶۲	گریه انصار
۵۶۳	برادر و همراه مرا فرا بخوانید
۵۶۹	انجام امور کفن و دفن
۵۷۲	تاریخ وفات پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۵۷۵	فهرست منابع کتاب

تاریخ، معلمی است که تجربه‌های نسلها و امتهای پیشین را بازگو می‌کند تا آیندگان عبرت گرفته و در مسیر زندگی و صراط مستقیم را در پیش گیرند.

بی‌شک تاریخ اسلام به اعتراف صاحبان فن، یکی از بی‌نظیرترین گنجینه‌های موجود تاریخی جهان است و با وجود عیب‌ها و نقص‌هایی که بر آن وارد است، یکی از نعمتها و منتهایی است که خداوند به امت اسلامی عنایت کرده است و ادیان و امتهای دیگر از داشتن چنین نعمت بزرگی محروم هستند.

در طول تاریخ اسلام، مورخان و سیره‌نویسان کوشش کرده‌اند که این گنجینه ارزشمند را به نسلهای بعد منتقل نمایند و از این رو، هزاران عنوان کتاب در زمینه تاریخ و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که «اسوه حسنه» است، تألیف کرده‌اند.

در این میان، استاد فاضل و ارجمند جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای محمد هادی یوسفی غروی که از مورخان و کتاب‌شناسان صاحب نام حوزه علمیه قم و نجف می‌باشند، پس از بیست سال و اندی تحقیق و تدقیق، کتاب ارزشمند «موسوعة التاريخ الاسلامي» را به جامعه علم و ادب تقدیم داشته‌اند. کتاب مذکور در سه مجلد به وسیله مجمع الفکر الاسلامی منتشر شده است.

ویژگیهای منحصر به فرد این کتاب سبب شده که از همان آغاز انتشار جلدهای اول و دوم، مورد عنایت ویژه استادان فن و صاحب‌نظران قرار گیرد. مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام نیز که در راستای ترویج فرهنگ اسلامی فعالیت می‌نماید، در صدد برآمد تا در این میان وظیفه خود را ادا کند. بر این اساس این اثرگرانها را به فارسی برگردان نمود تا مورد استفاده تعداد بیشتری از علاقمندان به تاریخ اسلام و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله قرار گیرد.

این کتاب در چهار مجلد با عنوان «تاریخ تحقیقی اسلام»، با توجه به شأن نزول آیات و روایات اهل بیت علیهم السلام به فارسی برگردان شده است و دارای ویژگی‌های زیر می‌باشد:

۱. از آن‌جا که کتابهای تاریخی تحت تأثیر سیاست‌های حکومت‌های وقت به نگارش درآمده است، متأسفانه دارای معایب و تحریفات فراوانی می‌باشد، از این رو در تألیف این

مجموعه، از قرآن به عنوان یک منبع متقن و مستدل و غیر قابل تحریف برای بررسی و تحلیل حوادث زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله استفاده شده و شأن نزول آیاتی که درباره حوادث مختلف نازل شده، بیان گردیده است.

۲. مؤلف در بررسی و تحقیق بیست ساله خود از روش علمی مخصوصی در علم تاریخ استفاده کرده و کوشش کرده است که علت تناقض نصوص یا تحریف‌های انجام شده را ریشه‌یابی و تحلیل کند.

۳. با عنایت به اینکه «اهل البیت ادری بما فی البیت» هستند، مؤلف محترم کوشیده است تا روایات ائمه اطهار علیهم السلام پس از بررسی سند و دلالت در تبیین و تحلیل حوادث صدر اسلام استفاده کند. ایشان با استدلال و منطق و روش علمی تحقیق در علم تاریخ، بسیاری از فضائل جعل شده برای صحابیها را به چالش می‌کشد.

۴. مؤلف تلاش کرده است که از منابع دست اول استفاده کند و در این میان عنایت ویژه‌ای به منابع شیعی، داشته است.

۵. مؤلف در آغاز کتاب، ضمن مقدمه‌ای طولانی، روش استفاده از متون تاریخی را ارائه کرده که این مقدمه برای دانشجویان رشته تاریخ بسیار مفید و سودمند است.

۶. در طول تاریخ، شبهات بسیاری درباره اسلام و قرآن و به ویژه درباره شخصیت والای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ایجاد شده است که مؤلف در جای مناسب با استدلال و برهان و به خصوص با استفاده از قرآن، به این شبهات پاسخ داده است.

۷. این کتاب، برخلاف مرسوم، تنها جمع‌آوری و تبویب گزارش‌های تاریخی از کتاب‌های مختلف نمی‌باشد، بلکه مؤلف کوشیده است هرگونه حادثه‌ای را تبیین نموده تا چراغی برای راه آیندگان باشد.

در همین جا لازم است از جناب استاد یوسفی غروی و همچنین از جناب حجة لاسلام آقای حسین علی عربی که قبول زحمت نموده و با نظارت استاد یوسفی غروی، این مجموعه را به فارسی برگردان کرده‌اند سپاس‌گزاری نمایم. امیدواریم که این اثر، گامی در راه خدمت به فرهنگ اسلام و قرآن باشد و مورد قبول صاحب‌نظران قرار گیرد.